

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denzelve verleend, bij besluit van den 20sten Februarij 1816, bevestigt bij
dezen de *Stad Woudrichem*.

ingevolge het, door haar gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

*Lijnde van goud, beladen met
het schild hangende aan een*

*twee geaddosferde zalmen van keel.
dorre boom en zyn natuurlyke kleur.*

Gedaan in 'S GRAVENHAGE den 16ten July 1817.

*Max. L. G. Gooij^{er}
van Styrrecht*

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD,

De Wacker van den Secretaris.

G E M E E N T E W O U D R I C H E M

Vertrouwelijk.

Woudrichem, 17 januari 1974

Nr.6.

Onderwerp: aanvraag gemeentewapen
nieuwe gemeente Woudrichem.

A a n:

de raad.

Bij de Wet van 19 september 1972 (Stbl.486) tot gemeentelijke herindeling van het Land van Heusden en Altena zijn de voormalige gemeenten Almkerk (uitgezonderd het tot deze voormalige gemeente behorende kerkdorp Nieuwendijk), Andel, Giessen, Rijswijk en Woudrichem met ingang van 1 januari 1973 opgeheven en per die datum samengevoegd tot de nieuwe gemeente Woudrichem.

In verband met het vorenstaande zijn met ingang van 1 januari 1973 de wapens en de vlaggen der oude gemeenten vervallen.

De nieuwe gemeente Woudrichem beschikt thans dan ook niet over een wapen en een vlag. Het komt ons wenselijk voor, dat de nieuwe gemeente Woudrichem de beschikking krijgt over een wapen.

Daartoe dient ingevolge het Koninklijk Besluit van 23 april 1919 Stbl.181, een verzoek aan H.M. de Koningin gedaan te worden.

Ter voorbereiding is overleg gepleegd met de Hoge Raad van Adel en met een deskundige.

Uitgegaan is van de wapens van de opgeheven gemeenten Almkerk, Andel, Giessen, Rijswijk en Woudrichem. In alle vijf vervallen wapens komen twee of drie zalmen voor. Slechts in het wapen van de voormalige gemeente Giessen zijn deze figuren nog vergezeld van negen breedarmige kruisjes. Ondanks de geringe verschillen in de oude wapens waren er toch voldoende kenmerken om ze onderling niet te verwarren: de kleur der velden en ook die der vissen varieert namelijk.

Het wil ons voorkomen dat in het nieuwe wapen twee zalmen de hoofdfiguren zullen moeten zijn en van de kruisjes uit het vroegere wapen van Giessen zouden wij een vijftal kruisjes willen gebruiken om aan te geven, dat de nieuwe gemeente Woudrichem uit vijf delen is opgebouwd. Deze kruisjes zouden dan naast elkaar in een z.g. schildhoofd moeten worden aangebracht.

Teneinde het wapen zo eenvoudig mogelijk te houden zouden wij er voorkeur aan geven onder het zwarte schildhoofd een gouden veld te nemen met twee geheel rode afgewende zalmen. Op het schild (dat wij n ronde voet getekend willen zien) bevindt zich de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paalen.

Het hiervoor geschetste ontwerp van het nieuwe gemeentewapen, dat voor U in ontwerp in de raadsportefeuille ter inzage ligt, komt naar onze mening het meest in aanmerking voor de nieuwe gemeente Woudrichem.

Wij stellen U dan ook voor aan H.M. de Koningin te verzoeken de gemeente Woudrichem een wapen toe te kennen overeenkomstig meerge-
noemd ontwerp. Een ontwerp-verzoek doen wij U bijgaand toekomen.

Een voorstel tot vaststelling van een gemeentevlag zullen wij U
doen toekomen, zodra het nieuwe gemeentewapen is verleend. De ge-
meentevlag dient onzes inziens namelijk zo veel mogelijk geënt te
zijn op het nieuwe gemeentewapen.

Burgemeester en wethouders van Woudrichem,

L.M.Voster , burgemeester.

K.Visser, secretaris.

GEMEENTE Woudrichem

Gemeentehuis te Rijswijk (N.B.)
Telefoon (01832) 941
Postrekening: 1067743

KABINET DER KONINGIN

AG. No.
ING 25 JAN 1974

EXH.

Aan Hare Majesteit de Koningin

der Nederlanden.

te
VANWEGE H. M. DE KONINGIN
ALR BESANDELING IN HANDEN
's-Gravenhage GESTELD VAN DE MINISTER VAN

Binnen Landre Laken
25 januari 1974 no. 61

Bijl.: 2.

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Ons kenmerk:

Datum:

510

23 januari 1974.

Onderwerp: toekenning gemeentewapen.

Majesteit,

Bij de Wet van 19 september 1972 (Stbl.486) tot gemeentelijke herindeling van het Land van Heusden en Altena zijn de voormalige gemeenten Almkerk, (uitgezonderd het tot deze voormalige gemeente behorende kerkdorp Nieuwendijk), Andel, Giessen, Rijswijk en Woudrichem met ingang van 1 januari 1973 opgeheven en per die datum samengevoegd tot de nieuwe gemeente Woudrichem.

In verband met het vorenstaande zijn met ingang van 1 januari 1973 de wapens der oude gemeenten vervallen.

Wij zouden gaarne zien, dat de gemeente Woudrichem in het bezit werd gesteld van een wapen.

Daartoe is een ontwerp vervaardigd, hetwelk U hierbij gelieve aan te treffen. Tevens voegen wij hierbij het ter zake door het college van burgemeester en wethouders aan de raad uitgebrachte preadvies d.d. 17 januari 1974, nr.6.

In alle vijf vervallen wapens komen twee of drie zalmen voor. Slechts in het wapen van de voormalige gemeente Giessen zijn deze figuren nog vergezeld van negen breedarmige kruisjes. Ondanks de geringe verschillen in de oude wapens waren er toch voldoende kenmerken om ze onderling niet te verwarren: de kleur der velden en ook die der vissen varieert. Het wil ons voorkomen dat in het nieuwe wapen twee zalmen de hoofdfiguren zullen moeten zijn en van de kruisjes uit het vroegere wapen van Giessen zouden wij een vijftal willen gebruiken om aan te geven dat de nieuwe gemeente uit vijf delen is opgebouwd. Deze kruisjes zouden wij naast elkaar in ^{een} g. schildhoofd willen aanbrengen.

Teneinde het wapen zo eenvoudig mogelijk te houden zouden wij er de voorkeur aan geven ^{onder} het zwarte schildhoofd een gouden veld te nemen met twee geheel rode afgewende zalmen. Op het schild ontvingen wij gaarne de gebruikelijke kroon met drie bladeren en twee paarlen.

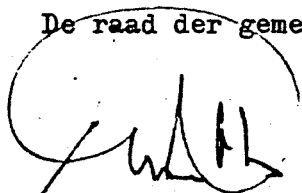
Het schild zagen wij gaarne met ronde voet getekend.

Eerbiedig verzoeken wij Uwe Majesteit de gemeente Woudrichem overeenkomstig het vorenstaande en de bijlagen in het bezit te stellen van een wapen.

Mocht Uwe Majesteit onverhoopt tegen het ingezonden ontwerp enige bedenkingen koesteren, dan zouden wij het waarden van Uw bezwaren kennis te mogen nemen teneinde ons over de aanvraag nader te kunnen beraden.

Met grote belangstelling zien wij Uw beslissing tegemoet.

De raad der gemeente Woudrichem,

, voorzitter.

, secretaris.

Wij **J**uliana, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz, enz.

23 MAART 1974

No. 30

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 14 maart 1974, nr. B74/867, Directie Binnenlands Bestuur, Afdeling Wetgeving en Bestuurszaken;

Gezien het verzoek van de raad der gemeente Woudrichem van 23 januari 1974, nr. 510 tot verlening van een wapen aan die gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van 24 december 1814, nr. 32 en het Koninklijk besluit van 23 april 1919, Stb. nr. 181;

De Hoge Raad van Adel gehoord;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

Aan de gemeente Woudrichem een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

"In goud twee afgewende zalmen van keel; een schildhoofd van sabel met vijf breedarmige kruisjes van goud.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, 23 maart 1974

(get.) J U L I A N A

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

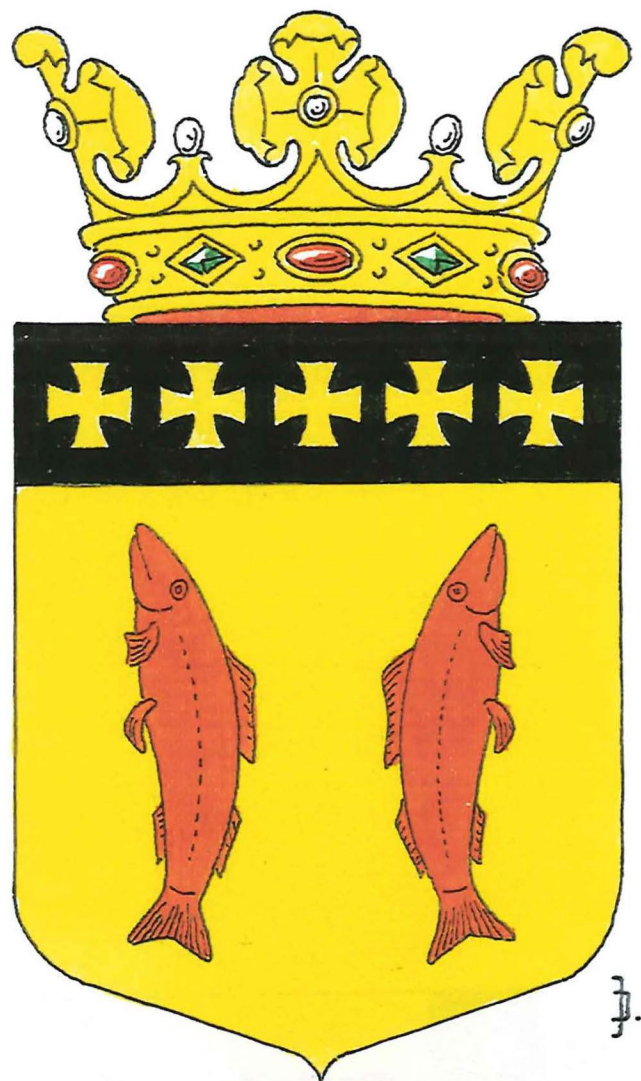
(get.) DE GAAY FORTMAN

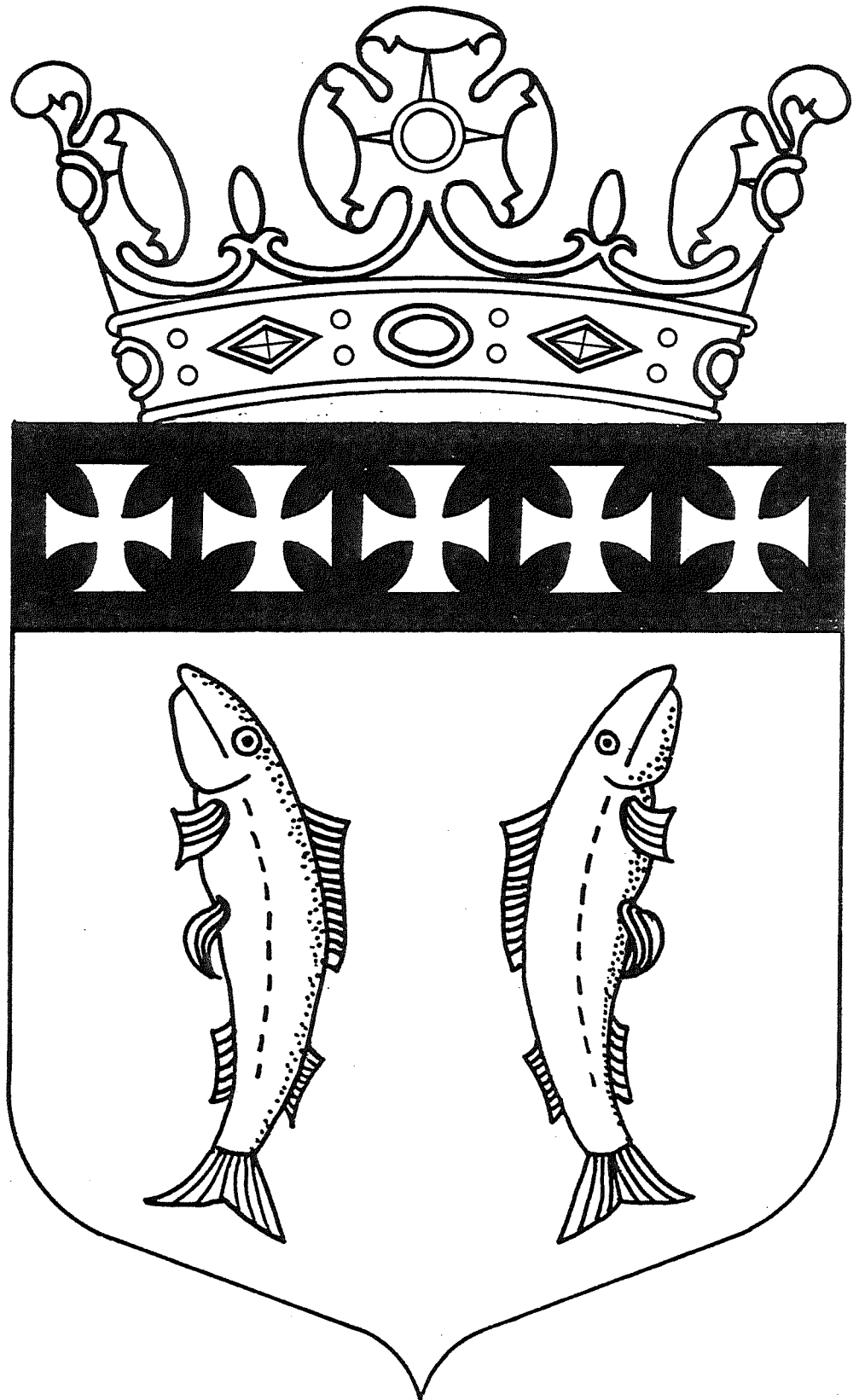
Overeenkomstig het oorspronkelijke,
HET HOOFD POST- EN ARCHIEFZAKEN VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

J. Gaay Fortman plv.

GEMEENTE WOUDRICHEM

Register Hoge Raad van Adel

Het wapen der gemeente Woudrichem.

Bij de gemeentelijke herindeling van het Land van Heusden en Altena werden de gemeenten Almkerk, Andel, Giessen, Rijswijk en Woudrichem met ingang van 1 januari 1973 opgeheven en met uitzondering van het tot Almkerk behorende kerkdorp Nieuwendijk, samengevoegd tot één gemeente, die de naam Woudrichem kreeg. Het sprak vanzelf dat er een gemeentewapen moest komen dat van de nieuwe toestand getuigenis aflegde.

Alle vijf vervallen gemeentewapens vertoonden twee of drie zalmen als herinnering aan de eertijds zo bloeiende visserij op de grote rivieren. Alleen in het wapen van Giessen werden deze vissen nog vergezeld van negen breedarmige kruisjes. De kleuren der zalmen en der velden was verschillend. Het lag voor de hand dat het nieuwe wapen ook weer twee of meer zalmen als voornaamste figuur zou moeten hebben en om aan te geven dat de nieuwe gemeente uit vijf delen is opgebouwd leek het aangewezen daarvoor vijf kruisjes te ontlenen aan het wapen van Giessen.

Om het wapen eenvoudig te houden werden twee rode zalmen op een gouden veld geplaatst onder een zwart schildhoofd waarop de vijf kruisjes een plaats konden vinden.

Op het schild kwam, uitsluitend als versiering, de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paalen. Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 23 maart 1974, no. 30. De officiële beschrijving luidt als volgt:

„In goud twee afgewende zalmen van keel; een schildhoofd van sabel met vijf breedarmige kruisjes van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.”

MR. G. A. BONTEKOE.

BOEKBESPREKING.

Heraldiek, door Drs. J. A. de Boo. De Haan's Paperbacks voor Geschiedenis, Kunst en Cultuur 1973, uitg. Unieboek B.V., Bussum.

Zelfs onder de trouwe lezers van ons blad zullen er wel zijn, die in hun hart de heraldiek beschouwen als een vorm van ijdelheid, waarmee men poogt aan zijn voorgeslacht een aanduiding van patricische afkomst of zelfs een schijn van adel te bezorgen. Anderen vinden de heraldiek een wel erg ingewikkelde materie, behept bovendien met een mengelmoes van geheimtaal en van vreemd aandoende vakuitdrukkingen. Wie de moeite wil nemen te trachten dergelijke vooroordelen te overwinnen, heeft een uitmuntend middel onder zijn bereik. De tweede druk is verschenen van het boekje „Heraldiek” door Drs. J. A. de Boo. Op 105 bladzijden tekst wordt bewezen, dat van het onderwerp heraldiek wel degelijk een goed leesbaar verhaal gemaakt kan worden. De tekst wordt aangevuld en verduidelijkt door honderden tekeningen en tientallen fraaie foto's. Men mag grote bewondering hebben

met bewoordingen, die iedereen vertrouwd in de klinken.

Wie dit boek doorneemt, zal er een goed begrip van wapens overhouden, toch wel een nuttige kennis, waarin jaarlijks tientallen gemeenten, waterschappen of meer als officieel te beschouwen andere instellingen nieuw wapen aannemen of, b.v. bij samenvoeging van aantal kleinere gemeenten tot een grotere, een bestaand wapen wijzigen. Misschien helpt dit boekje mede om te voorkomen dat wapens worden ontworpen, die te ingewikkeld of te vlotte herkenning; te ingewikkeld, omdat men met een aantal historische feiten of een aantal bronnen moet komen in het wapen tot uitdrukking meent te brengen. Terecht geeft de schrijver kritiek op de absurde doorgevoerde pogingen tot uitleg van wapens, uitleg, die hij de spotnaam „inlegkunde” meegeeft. Nevenverschijnselen zullen inderdaad de liefde voor de wapenkunde niet bevorderen.

De doelmatigheid van het boekje, dat ons bezighoudt, is bijzonder verhoogd door de logische groepering van de afbeeldingen. Voor iemand, die elders bepaalde wapenfiguren of z.g. herautstukken tegenkomt en dan bij het wil nagaan, hoe die bedoeld en genoemd worden, is de groepering erg gemakkelijk. Men kan er kritiek op maken dat sommige wapenfiguren wat klein zijn uitgevallen. In de riddertijd streefde men er naar de wapenfiguren zo evenveel oppervlak te geven als het overige deel van het schild. Duidelijk zijn de tekeningen in ieder geval. Het boek heeft, naar goede oude voorbeelden, de figuren in silhouet afgebeeld; perspectief, in de wapenkunde een zeer is zorgvuldig vermeden.

Voor degenen, die na een eerste kennismaking, willen op de wapenkunde willen ingaan, is een literatuurlijst van liefst zes bladzijden opgenomen en zijn op 3 bladzijden 82 voetnoten bij elkaar gevoegd. Nuttig is ook de lijst in vier talen.

Verzuimd is jammer genoeg op blz. 4 uit de eerste druk de verantwoording van de aan andere boeken ontleende tekeningen over te nemen. Overigens is de tweede druk geheel gelijk aan de eerste (moderne uitgeverij houden aan werkbesparende methoden op na), zodat een beperkt aantal kleine onnauwkeurigheden hun leven heeft gerekend, trouwens de bepaald overdreven zuinigheid met inzien. Overigens niets dan lof en aanbeveling!

F. J. C. M. VAN

Verdenhalven, F., Familienkunde, Wörterbuch, 2. Auflage. Neustadt an der Aisch, Degener & Co., 1969.

Verdenhalven, F., Kleiner historischer Städte- und Ortsnamen-Schlüssel für Deutschland und die ehemaligen deutschen Gebiete. Neustadt an der Aisch, Degener & Co., 1970.

Verdenhalven, F., Alte Maße, Gewichte und Gewichte aus dem deutschen Sprachgebiet. Neustadt an der Aisch, Degener & Co., 1970.

Naslagwerken hebben het voordeel dat ze in meerdere vorm een grote hoeveelheid in-

GEMEENTE WOUDRICHEM

Gemeentehuis
Raadhuisplein 1
4285 CP WOUDRICHEM
Correspondentieadres
Postbus 6
4285 ZG WOUDRICHEM

telefoon 01833-3333
telefax 01833-3380
postrekening 1067743

Aan Gemeentelijke Archiefdienst
t.a.v. de heer W.A. van Ham

Postbus 35

4600 AA BERGEN OP ZOOM

Uw kenmerk:

Uw brief van:
7 maart 1989

Ons kenmerk:

89-1158

Datum:

17 maart 1989

VERZONDEN 20 MAART 1989

Onderwerp:
gemeentewapens
v.m. gemeenten

Naar aanleiding van uw bovenaangehaald schrijven zenden wij u hierbij kopieën van de diploma's, waarin de wapens werden vastgelegd van de opgeheven gemeenten Almkerk, Andel, Giessen en Rijswijk.

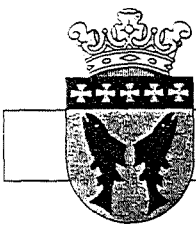
Aan deze toezending zijn geen kosten verbonden.

Wij wensen u succes met uw artikel en zien te zijner tijd gaarne een presentemplaar van het tijdschrift, waarin het artikel verschijnt, tegemoet.

Burgemeester en wethouders van Woudrichem,
de secretaris, de burgemeester,

conc.:
typ. : B110
bijl.: div.

mw 25.6.96

GEMEENTE **W**OUDRICHEM

VERZONDEN 24 JUNI 1996

Aan: De Noordbrabantse Commissie voor wapen- en
vlaggenkunde.
T.a.v. de heer J.Th.M. Melssen
Purmerstraat 14
5628 HE EINDHOVEN

Datum: juni 1996
Uw kenmerk: Br/rap/1
Uw brief van: 22 mei 1996
Ons kenmerk: 96-2341
Doorkiesnummer: 0183-308111
Onderwerp: rapport gemeentewapens.

Geachte heer Melssen,

Van uw rapport "Herziening van de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen en steden, die geen administratieve zelfstandigheid meer bezitten in het samenwerkingsgebied Breda", hebben wij met belangstelling kennis genomen. Wij hebben het Streekarchief Land van Heusden en Altena hierover om advies gevraagd.

Gelet op het feit dat deze gemeente zelfstandig blijft en pas sedert 1973 een nieuw gemeentewapen en -vlag heeft, zijn wij tot de conclusie gekomen dat het niet relevant is om over te gaan tot wijziging van het huidige gemeentewapen en -vlag.

Sedert de herindeling van 1973 zijn -in een proces van jaren- de vele kernen naar elkaar toegegroeid. Het instellen van zogenaamde "dorpswapens" zou dit moeizaam bereikte resultaat weer te niet kunnen doen en het "dorpisme" weer de kop kunnen laten opsteken.

Wij achten dit ongewenst en zullen derhalve niet overgaan tot het instellen van deze dorpswapens.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Woudrichem,
de secretaris, de burgemeester,

v.d.

E.J.C.F. Kleisterlee

M.J.Chr. Worrell

conc. :
typ. : vdz
bijl. :

BURGEMEESTER VAN WoudRICHEM

Aan: Stichting Federatie Noordbrabants Monumentenoverleg
T.a.v. de heer C. Leijten
Craenlaer 18
4851 TK ULVENHOUT

Datum: 22 juli 2003
Uw kenmerk:
Uw brief van:
Ons kenmerk:
Behandelaar: Siert Hoeksema
Doorkiesnummer: 0183-308142
Onderwerp: Uitnodiging

Geachte heer Leijten,

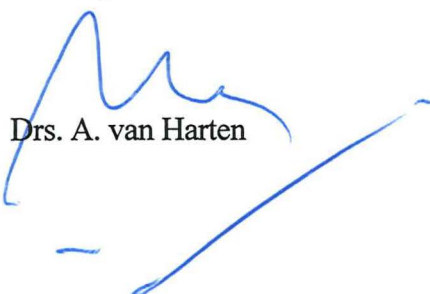
Met zeer veel genoegen mag ik U uitnodigen voor de bijzondere opening van Open Monumentendag 2003 te Woudrichem op zaterdag 13 september aanstaande. Geheel in stijl van het thema 'Boerenbouw' vindt deze opening plaats in de schitterend gerestaureerde, vroeg 17de eeuwse boerderij van de familie Colijn, gelegen aan de rand van het dorp Uitwijk.

De bijzondere tint van deze feestelijke gebeurtenis wordt bepaald door de foto-expositie van zes basisscholen in de deel van de boerderij van de familie Colijn. De tentoonstelling is het eindproduct van het interactieve estafetteproject, waarin de kinderen in totaal 30 foto's hun kijk op 'de historische boerderij in hun gemeente' geven. Het project staat in zijn totaliteit ook op de internet-site van de gemeente Woudrichem (www.woudrichem.nl).

U wordt verwacht om 10.00 uur. Het adres van de familie Colijn is Eng 2 in Uitwijk. Voor het precieze programma, alsmede de routebeschrijving verwijs ik U naar de bijlagen. Indien U verhinderd bent, wil ik U verzoeken dit aan de gemeente door te geven (0183-308100).

Ik hoop van harte U op 13 september te mogen begroeten.

Hoogachtend,
De burgemeester van Woudrichem,

Drs. A. van Harten

Conc. :
Typ. :
Bijl. :

Gemeentehuis, Raadhuisplein 1, 4285 CP Woudrichem
Correspondentieadres, Postbus 6, 4285 ZG Woudrichem
Telefoon: 0183-308100, Telefax: 0183-303380, bankrekeningnr. BNG 2850.09.761
E-mail: gemeente@woudrichem.nl Web: www.woudrichem.nl

Alpen. Jean van *Alpem*, cité, ci-dessus, en 1388; sc. comme parent de Wessel van den Boetzelaer, fils de sire Roger, 1397: de vair au lion cour. (Ibid. et Duss., *Clèves-Mark*, N° 596).

— Gérard van *Alpem* sc. un acte de Roger van *Alpem*, 1389; Gérard, sire d'*Alpem*, chev., sc. un acte du comte de Moers, 1392: un burelé et un lambel broch. C: deux cornes de bœuf burelées (Duss., *Col*, N° 1128, et *Clèves-Mark*, N° 532).

— Roger van *Alpem* est nommé, par l'archevêque de Cologne, bailli d'*Aspel*, et chargé de la garde du château de cet endroit et de la ville de *Reys[s]* (Rees), 1389: un burelé, chargé en chef à d. d'une étoile broch. (Duss., *Col*, N° 1128).

— (Jean van), sire de *Honepel*, 1414: de vair au lion cour. (Duss., *Clèves-Mark*, N° 436).

— (Arnould van), *huyssmarschalk*, écuyer, conseiller et ami du duc de Juliers et de Gueldre, 1410: même écu. L.: *S Arnolt van Alpen* (Ibid., Nos 687-8).

— *Gomprecht*, vaiget toe *Coelne*, herre tot *Alpem*, 1416: un burelé. L.: *advocat colo* (Ibid., N° 733) (voir *Boetzelaer*, *Reifferscheid*, *Wijnhorst*).

Voir sur cette famille HEMRICOURT, *Miroir des nobles de Hestaye*.

GELRE donne à Jean van Alpen, h. de l'« évêque » de Cologne: de vair au lion de gueules, et au *Voocht van Cuelen*: burelé d'or et de gueules. Capeline fascée d'or et de gueules. C.: deux cornes de bœuf d'or, chargées, chacune, de quatre burelles de gueules et garnies, chacune, de sept yeux de plume de paon. Il cite encore un *Jan van Alfen*, Gueldrois, avec cet écu: d'or au lion d'azur, armé et lamp. de gueules, et au semé de billettes d'azur.

Alphen. Florent van *Alfen* promet de rendre compte à la duchesse de Brabant des biens qui lui ont été délivrés, en 1373, par le receveur de la Hollande septentrionale, pour servir de douaire à cette princesse, 1376: une étoile à huit rais, surmontée d'un lambel. L.: ✠ *S Flor* de A n (B.).

Voyez *Gysbrechtsz* (*Jacob*), échevin de Rotterdam, 1475.

GELRE donne à *Deric van Alphen*, Hollandais: d'argent à l'étoile à huit rais de sable. Voir *Alpen*.

Alsace, voir HAININ.

Alsdorf, voir Löwenburg, Mule.

ALSINGHEN, voir Heetvelde.

Alt (Jean van), jadis prisonnier à Basweiler, sous Robert de Namur; i. t.: 912 mout., 1374: une tour iss., entre deux crénaux, d'un mur alésé, chargée d'un écu. à la bande onnée (?). L.: ✠ *S Iohis Helners* (B.).

Altena. *Th.*, *dominus de Outhena* (Pays-Bas), écrit, à l'évêque de Cambrai, une lettre, sans date, au sujet

des dimes de *Haverdonc* (Haasdonk), *Higen* (Hingene), *Bornehem* (Bornhem), etc.; *Theodericus, dominus de Outhena*, 1224: deux poissons accostés (*Afflig.*).

GELRE donne au *here van Altena*, h. du « duc » de Hollande: d'or à deux poissons de gueules adossés.

Altena. *Zobbo*, miles de *Althena*, sc. l'acte d'Herman de Davensberg 1298: type scutiforme; trois feuilles de houx. L.: ✠ *S Sobbe m de Altena* (Duss., *Col*, N° 365).

— (Ludolphe van) sc. un acte de son parent (*neive*) Englebert *Zobbe*, chev., 1372: trois panelles. L.: *S Lvdolphi de Alte* .. (Duss., *Col*, N° 927).

— Pèlerin van *Althena*, conseiller du comte de la Mark, 1393: une chaîne, posée en pal (Ibid., N° 1165).

— (Ludolphe van), chev., sc. un acte de Ide van *Heese*, 1393; conseiller du comte de la Mark, 1393: trois panelles. L.: *S Lvdolphi de Altena* (Duss., *Clèves-Mark*, N° 562, et *Col*, 1165).

— (Ludolphe van), chev., sc. un acte relatif au mariage du duc Albert de Bavière avec Marguerite de Clèves, 1394: trois panelles, renversées (!). L.: *S Lvdolphi de Altena* (Duss., *Clèves-Mark*, Nos 372, 379, 580) (voir *Hegenscheid*, *Horn*, *Sobbe*).

GELRE donne ainsi l'écu de cette famille, parmi les Munsterois: trois feuilles de houx (non colorié).

Altenbochum. *Johan van Aldenboichem*, drossard d'Unna (Mark), 1417: *Johan van den Grindberg*, dit *van Aldenboichem*, h. du comte de la Mark, 1418: un anneau (Duss., *Clèves Mark*, Nos 746, 763).

Altendorf, voir Horst.

Amand (Lancelot), h. de fief du comté de Hainaut et de la cour de Mons, 1565, 9, 71, 95: une bande, accostée de deux roses. C: une rose (Mons; Sainte-Waudru, c 1, II et fonds de Hal).

Amandeau (Jean), h. de fief de Braine-l'Alleud, 1608, 11; échevin de ce lieu, 1621, 3, 31; sc. pour Maximilien Amandeau, h. de fief, 1634: une fasce chargée de trois étoiles et accompagnée de trois (2, 1) roses. L. (1634): *S Iehan Amandeav* (N.-D., Anvers, arch. concern. une fam. Theijs; abb. de W.-B., 4009).

— (Henri), h. de fief de Braine-l'Alleud, 1631, 4; échevin forain de cette ville, 1650; sc. en 1678: écartelé; aux 1er et 4e, trois croisettes recroisetées; aux 2e et 3e une aigle éployée. L.: *S He* *andear* (Ibid., *ibid.*) (Fig. 6).

Amannus (*Egidius dictus*), échevin d'Anvers, 1303; un chevron, accompagné de trois étoiles à cinq rais (Hôp. S.-Elis. *Buileng.*, I).

R.: + SIG' GHISELB'TI: MI—— —DE:

Oork. van 1294 (October 25) des Manendaechs voer zente Simon ende Judendach. St. Bergen. Hainaut. Gedr.: Ob. Holl. II no. 888.

643. — Abcoude, Gijsbert van, ridder (Ghysebrecht van Abcoude, ridder).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

In een door een gelobden rand omgeven ruitsgewijs gearceerd binnenveld, met punten in elke ruit, een wapenschild.

Wapen: drie zuilen en een barensteel.

R.: + S'. GHISELBERTI. DE: A—VDE. MILITIS:

Oork. van 1298 (Juni 24) up sente Jans dach te Mid-desomer. A.R. Gr. Gedr.: Ob. Holl. II no. 1034.

644. — Albert Wernerszoon (Albertus filius Weneri).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: golvend gedwarsbalkt van acht stukken, de even balken beladen met zeventien penningen, vijf, vier, vijf en drie.

R.: + S': ALBERTI. FIL' WN'I CIVIS. TIECTN.

Oork. van 1277 (September 7) in vigilia Nativitatis beate Marie Virginis. R.U.O. no. 335. Gedr.: Cod. dipl. Hist. Gen. 2e Serie. IV, 2 bl. 83.

' Schuin doorsneden.

645. — Alkemade, Aleid, vrouwe van (Aleid, vrouwe van Alkemade).

Bruine was. Aan een dubbelen staart. (Losgeraakt.)

Afb. van de vrouwe, staande, dragende aan iedere hand een wapenschild.

Wapens: rechts: dubbelstaartige leeuw; links: leeuw.

R.: + S'. ALEIDIS: DE: ALCMADE:

Oork. van 1293 (November 25) en sente Katelinen daghe. A.R. Gr. Gedr.: Ob. Holl. II no. 865.

646. — Alkemade, Hendrik van (Henric van Alkemade).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: leeuw.

R.: + S'. HEENRIC. VAN. ALCMADE.

Oork. van 1293 (November 25) en sente Katelinen daghe. A.R. Gr. Gedr.: Ob. Holl. II no. 865.

647. — Almeloo, Hendrik heer van, ridder (Henricus miles de Almelo).

Groene was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met twaalf ruiten, zes, vier en twee.

R.: + SIGILL —IC— —NI. DE. ALMELO.

Tegenzegel.

Oork. van 1272 (Juli 26) in crastino beati Jacobi Apostoli. R.U.B. no. 208. Gedr.: Versl. Overijsselsch Regt en Gesch. XXI bl. 29.

648. — Tegenzegel van Hendrik heer van Almeloo, ridder.

Wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met twaalf ruiten, zes, vier en twee.

R. (beginnende bij den rechterhoek van het schild): SECRETVM. HENRICI*

649. — Almeloo, Arnoud van (Arnoldus filius Henrici de Almelo).

Witte was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met twaalf ruiten, vijf, vier en drie, en een barensteel van vier hangers.

R.: + SIGILL' ARNOLDI. DE. ALMELO MILITIS.

Oork. van 1272 (Juli 26) in crastino beati Jacobi Apostoli. R.U.B. no. 208. Gedr.: Versl. Overijsselsch Regt en Gesch. XXI bl. 29.

' Schuin doorsneden.

650. — Almeloo, Egbert van, ridder (Ecbertus de Almelo).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met twaalf ruiten, vijf, vier en drie.

R.: + SIGILLVM: ECBERTI: DE: ALMELO: MILITIS.

Tegenzegel.

Oork. van 1293 (Augustus 24) in festo beati Bartholomei Apostoli. R.U.B. no. 208. Gedr.: Racer, Gedenkstukken. II bl. 276.

651. — Tegenzegel van Egbert van Almeloo, ridder.

Wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met twaalf ruiten, vijf, vier en drie.

R.: + SECRETVM. ECBRT. D'ALMELO. MILIT.

652. — Altena, Dirk heer van (Theodericus dominus de Autena).

Bruine was. Aan een dubbelen witlederen staart.

Afb. van den heer in volle wapenrusting.

Wapen: twee afgewende zalmen.

R.: SIGILLV— TEHODERICI. DE. HOTTENA.

Oork. van 1212 z. d. Abdij Averbode. no. 86.

653. — Altena, Dirk heer van (Theodericus dominus de Altena).

Witte, bruin geverniste was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: twee zalmen.
R.: (onduidelijk).
Oork. van 1222 z. d. Abdij Postel. no. 17.

654. — Altena, Dirk heer van Altena (Theodericus dominus de Altena).
Bruine was. Aan een groene en roode zijden streng.
Wapen: twee zalmen.
R.: + SIGILLVM. THEO— — —E. ALTENA.
Oork. van 1224 z. d. Abdij Averbode. no. 102.

655. — Altena, Imaina vrouwe van, echtgenoot van Dirk heer van Altena (Imaina domina de Altena).
Roode was. Aan een roode zijden streng.
In een met zespuntige sterren bezaaid veld afb. der vrouwe, staande.
R.: + SIGILLVM*—IN*—A—TENA*
Oork. van 1224 z. d. Abdij Averbode. no. 103.

656. — Altena, Dirk van, ridder (dominus Th. de Altena).
Witte was. Aan een dubbelen staart.
Afb. van den ridder in volle wapenrusting.
Wapen: leeuw (?).
R.: + —————
Tegenzegel.
Oork. van 1230 (Februari 26) III Kal. Marcii, tercio die post festum sancti Mathye. Abdij Berne. Gedr.: Suppl. Ob. Holl. I no. 64.

657. — Tegenzegel van Dirk van Altena, ridder.
Afb. van den ridder in volle wapenrusting.
Wapen: leeuw.
R.: ET— —————O—I—.

658. — Amersfoort, Wouter van, maarschalk (Walterus de Amersvorde marscalcus).
Bruine was. Aan een dubbelen staart.
In een met ranken belegd veld een wapenschild.
Wapen: zes lelies, drie, twee en één.
R.: —SIGILLVM WALTERI DE AMMERSFORT.
Tegenzegel.
Oork. van (1272 Februari 5) 1271 in die Agathe. R.U.D. no. 1202.

659. — Tegenzegel van Wouter van Amersfoort, maarschalk.
In een ruitgewijs gearceerd veld een wapenschild.
Wapen: zes lelies, drie, twee en één.
R.: (ontbreekt).

660. — Ammers, Jan van, ridder (Jan van Ambers, ridder).
Groene was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: smalle schuinbalk.
R.: + SIGILLVM IOHIS. MILITIS. DE. AMERS.
Oork. van 1295 (Augustus 29) des Manendaghes na sente Bertolomeus daghe. A.R.R. Gedr.: Ob. Holl. II no. 913.

661. — Amstel, Gijsbert van, ridder (G. de Amestelle).
Groene was. Aan een dubbelen staart.
Afb. van den ridder in volle wapenrusting.
Wapen: gedwarsbalkt van acht stukken en een (in twee rijen geschaakt) S. Andrieskruis over alles heen.
R.: SIGILLV— —ELBER—I DE. AMEST—E.
Tegenzegel.
Oork. van 1247 (December 5) in vigilia beati Nicolai. R.U.O. no. 156.

662. — Tegenzegel van Gijsbert van Amstel, ridder.
Wapen: gedwarsbalkt van acht stukken en een in twee rijen geschaakt S. Andrieskruis over alles heen.
R.: + CIG—LLVM GISELBER[TI D AMES]TELLE.
(aangevuld naar zegels van 1247 December 1, 1248 December 31. D.O. nos. 350, 356.)

663. — Amstel, Gerard van, ridder (Gerardus de Amestelle, miles).
Groene was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: gedwarsbalkt van acht stukken en een in twee rijen geschaakt S. Andrieskruis over alles heen.
R.: + SIGILLVM GERARDI. DE HAMESTELLE.
Oork. van 1259 (Maart 17) feria secunda post Domini-cam Oculi. R.U.O. no. 228.

664. — Amstel, Gijsbert van, knaap (Giselbertus dominicellus de Amestelle).
Bruine was. Aan een dubbelen staart.
Afb. van den zegelaar, staande met valk en hond.
R.: + SIGILLVM— —BERTI. DE. AMESTELLE.
Oork. van 1252 (November 22) in die beate Cecilie Virginis et Martiris. R.U.M. no. 180.

665. — Amstel, Gijsbert heer van, ridder (Gisebrecht, here van Amestelle).
Bruine was. Aan een roodbruine zijden streng.
Afb. van den ridder in volle wapenrusting.
Wapen: gedwarsbalkt van acht stukken en een in

652

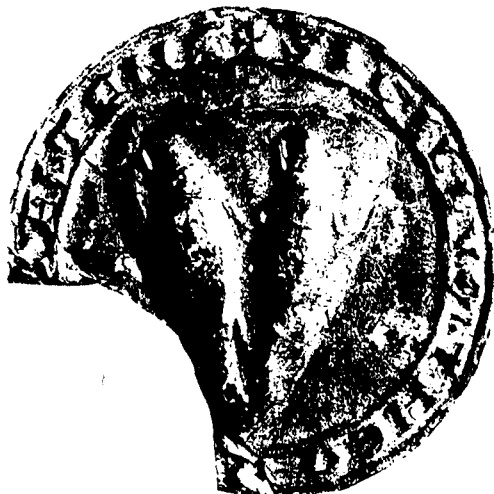
653

656

657

654

655

951

952

953

955

956

957

958

948

949

947

945

946

R.: (onduidelijk).

Oork. van 1291 (Juni 14) feria quinta infra octavas Penthecostes. Abdij Bornhem. S.B.

945. — Hoorne, Willem van (Willelmus de Horne).

Witte was. Aan een dubbelen staart.

In een ruitsgewijs gearceerd veld, met punten in elke ruit, een wapenschild.

Wapen: drie omgewende hoorns.

R.: — LV. VI—MI. DE—E.

Oork. van 1230 (Mei 7) feria tertia post Philippi et Jacobi. A.R. Gr. Gedr.: Ob. Holl. I no. 322.

946. — Hoorne, Willem heer van, en Altena (Willelmus dominus de Altena et de Horne).

Gele was. Aan een dubbelen staart.

In een ruitsgewijs gearceerd veld, met punten in elke ruit, een wapenschild.

Wapen: drie hoorns.

R.: + S'. V[VILH]ELMI. DE HORNE.

(aangevuld naar zegel van 1243 Augustus 17. St. Lübeck. Gedr.: U.S. Lüb. I no. 100.)

Oork. van 1243 Augustus. St. Luik. S. Lambert. Gedr.: Bormans et Schoolmeesters, Cartulaire. I bl. 456, no. 371.

947. — Hoorne, Willem van, heer van Altena (Wilhelmus dominus de Altena).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: twee afgewende zalmen.

R.: + SIGI[LL' VVILHELM--N]ID[E] A[LTEN]--.
(aangevuld naar zegel van 1260 Mei 13. R. Geld. R. no. 17.)

Tegenzegel.

Oork. van 1258 (Maart 21) in die Benedicti Abbatis. R.U.O. no. 229. Gedr.: Ob. Holl. II no. 52.

948. — Tegenzegel van Willem van Hoorne, heer van Altena.

Wapen: drie hoorns.

R.: (ontbreekt).

949. — Hoorne, Engelbert van, ridder (dominus Engelbertus de Horne).

Groene was. Aan een witte garen streng.

In een ruitsgewijs gearceerd veld, met punten in elke ruit, een wapenschild.

Wapen: drie hoorns.

R.: + SI— —[BERT]— —NE.

(aangevuld naar zegel van 1245 z. d. Abdij Averbode. no. 170.)

Oork. van (1257 Maart 28) 1256 feria quarta post Dominicam Judica. Abdij Averbode. no. 12.

950. — Hoorne, Willem van, heer van Altena, ridder (Willelmus de Horne, dominus de Altenae).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Afb. van den ridder in volle wapenrusting.

Wapen: drie hoorns.

R.: —S' WILLELMI: DNI: DE. HORNE. MILITIS: Tegenzegel.

Oork. van 1272 (November 4) feria sexta post festum Omnium sanctorum. D.O. Gedr.: De Geer, Archieven. II no. 495.

Afg.: Gem. U. no. 8a (1275).

951. — Tegenzegel van Willem van Hoorne, heer van Altena.

Wapen: drie hoorns.

R.: + CONTRA. S'. WILL'I. DNI. DE. HORNE.

Afg.: Gem. U. no. 8b (1275).

952. — Tegenzegel van Willem, heer van Hoorne en Altena, ridder (Willem here van Horne ende van Altena).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Wapen: drie hoorns.

R.: + CONTRAS'. WILLI. DNI. DE. HORNE.

Oork. van (1300 Februari 4) 1299 des Donresdaghes na onser Vrouwen daghe ter Lichtmesse. St. Bergen. Hainaut. Gedr.: Van Mieris, Charterboek. II bl. 6.

953. — Hoorne, Dirk van, heer van Altena (Theodericus dominus de Altenae).

Bruine was. Aan een dubbelen staart.

Afb. van den heer te paard, vergezeld links van twee zwemmende zalmen (?), de een boven de ander.

R.: + S'. TH-ODERICI. DE. ALTHENA.

Oork. van 1265 (April 29) feria quarta ante Philippi et Jacobi. R.U.O. no. 258. Gedr.: Ob. Holl. II no. 125.

954. — Hoorne, Willem van, oudste zoon van Willem, heer van Hoorne en Altena (legitimus filius et senior nobilis viri W. domini de Horne et de Altena).

Witte was. Aan een dubbele hennepen streng.

Wapen: negen hoorns, drie, drie, twee en één.

R.: + WILL. DE. HÖRNE. PMOGEITI.

Oork. van 1277 Mei. R.L.D.O. Holt.

955. — Hoorne, Willem van, de jonge, ridder (Wilhgames ses anneis fius, chevalier).

Groene was. Aan een roode zijden streng.
Wapen: drie hoorns en een barensteel.
R.: + S' WILLELMI DE HORNE. MILITIS.
Oork. van 1290 September. St. Luik. Val-S. L. no. 386.

956. — Hoorne, Gerard van, heer van Altena (Gerardus dominus de Altenae).
Roode was. Aan een enkelen staart.
Wapen: drie hoorns en een barensteel, elk der hangers beladen met drie penningen.
R.: + S' GERARDI DE HORNE MILITIS.
Oork. van (1301 Maart 27) 1300 in crastino Dominice Palmarum. R.U.O. no. 628.

957. — Hugo Willemszoon, schepen van Aardenburg (Hugo filius Willelmi, scabinus de Erdemburc).
Groene was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: drie bevestigde poorten en een barensteel.
R.: + S' HVGHE WILLEMSSONE.
Oork. van 1292 (September 6) Sabbato ante Nativitatem beate Virginis. St. Gent. S. Bavo. Van Lokeren.

958. — Hulst, Wouter van, ridder (Galterus filius Gossuini de Hulst).
Bruine was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: dwarsbalk, waarover heen een schuinstaak.
R.: + S' WALTERI. DE. HVLST: MILITIS.
Oork. van (1245) 1244 Februari. A.N. Parijs. J 538, no. 6, 32.

959. — Hundertmark, Godfried, schepen van Maastricht (Godefridus dictus Hundertmarc, scabinus Traiectensis).
Bruine was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: zes vogels, drie, twee en één.
R.: + S' G—————RC SCABINI.
Oork. van (1253 Maart 31) 1252 feria secunda post Letare Jerusalem. R.L.W.

960. — IJsselstein, Gijsbert heer van (Ghisebrecht, here van Yselsteyne).
Bruine was. Aan een enkelen staart.
Wapen: dwarsbalk en een in twee rijen geschaakt S. Andrieskruis over alles heen.
R.: — GHISELBERTI*DE*YSELSTEYNE.
Oork. van 1279 (November 7) des Dinxdaghes na Alreheylyghen dach. R.U.M. no. 348. Gedr.: Cod. dipl. Hist. Gen. 2e serie. IV, 2 bl. 85.

961. — IJsselstein, Gijsbert van (Ghisebrecht van Yselsteine).

Groene was. Aan een dubbele bruine zijden streng.
Wapen: dwarsbalk en een in twee rijen geschaakt S. Andrieskruis over alles heen.
R.: + S' GISELBER[TI. DE.]—————IN.
(aangevuld naar zegel van 1294 (October 25). St. Bergen. Hainaut. Gedr.: Ob. Holl. II no. 888.)
Oork. van (1298 Maart 23) 1297 des Sonendaghes na Halfvasten. Gem. Utrecht. no. 68. Gedr.: Cod. dipl. Hist. Gen. 2e serie. IV, 2 bl. 95.
Afg.: Gem. U. no. 193.

962. — Iwein, drossaat van Nicolaas heer van Putten (Ywain, drussaet Niclais van Putthe).
Groene was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: van vair, en een schildhoofd met een barensteel van vijf hangers.
R.: + S' YWAINI DE -RONGHELEN(?)
Oork. van 1297 (Juni 30) tSoenendaghes nae sinte Pieters daghe ende sinte Pauels der Apostelen. G.S. Br. no. 1359c. Gedr.: Cronica et cartularium monasterii de Dunis. no. 600.

963. — Jacob, schepen van Utrecht (Jacobus, scabinus Traiectensis).
Groene was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: karbonkel.
R.: + S' IACOBI. FILII. IACOBI. CIVIS: TRAI-ECT.
Oork. van 1288 (April 1) feria quinta post Pascha. R.U.P. no. 593.

964. — Jacob, zoon van heer Frederik, burger van Utrecht (Jacob haren Vredrixzoen, burghere van Utrecht).
Bruine was. Aan een dubbelen staart. Een afgebroken stukje aanpassend.
Wapenschild, vergezeld van twee draken.
Wapen: gedwarsbalkt van acht stukken, de even balken beladen met tien lelies, vier, drie, twee en één.
R.: + S—————I. FIL' FREDERICI.
Oork. van 1293 (Mei 7) up ons Heren Upvard. A.R. Gr. Gedr.: Ob. Holl. II no. 845.

965. — Jacob, schepen van S. Pieter (Jacobus, scabinus sancti Petri juxta Traiectum).
Bruine was. Aan een dubbelen staart.
Wapen: lelie.
R.: + S' IACOBI—ABI. S' PET.
Oork. van 1294 (April 25) in octavis Pasche. R.L.O. L.V.

H. N. Kooteweg Rechtsbrommer van Woudrichen en het Land in Altna
Waalst 1948. I. 1. garrin u miewolman, laatste vrouwe v Altna.

1. Stuk

3. 1393-1398 graf oefen zelf
heerl. volk w.

21. 14 sept. 1356 hooft heer te Woudrichen. Veel wonderlijk uitliden
an Mini Finibotri (i B-ck) 1330. Oph deels an Kanten (of

30 15 aug. 1308 Altna & Boon heer v Altna post twee l-nd.
en an Altna, lin an Woudrichen. 1405 dan Billeke verwaert.

49. Naam uitliden an 187 Altna bij Altna.

50. Land Altna grond met het grootste deel vlt Woudrichen en
an Altna 21 Waard en deel l-nd vlt.
zie Rarum 224.

52. Woudrichen 166? p. 1000 (53) 1021 (54) ork of 20

54. 1178 Driel, fiesse, Woudrichen genoemd. (tieten)

55. → 26. In 1290 ongen 220d.

AA 77. 1305 0129 2/1224 nr. 57 "onsse ghemene post vlyden"

AA 12. 1357 3 1306

AA 14. 1352 → Boon met schies Altna & Home.

5d. 1241 schunt (vltien) zie NL 1943 (61) kol. 217.

64. 1203 opidami Altna = poorters, open marktplein.
1375 graech.

1290 schout, schepen 1305 rechten (schout/schepen en reed.

65. 1356 handver. 1306 begin fin. ommeij. 2 mei 1309
van het land vlt gemeent.

2. Stuk

Et non iam pronomina scabini ... sculteti, scabini et uni-
versitas opide Woudrichen (1290 sept 19)

Wij zacht geopen, dat en die ghemene poort van vanden
gaten een en kerke met uderheit alle den ghenen die desen brief
lezen sien en horen lesen. dat hi ghewilt ons here die here van horne
en van althout dat hius te ghewen dat hem die ghe van ghele tenen
ondpande gheft hadde alsoe sine ghevanghen weelke en wale
hij in alle dien verworden dat hem gheft was ehenen diere tijt
dat hi hughemyn van ghewen en sine kindey namen onsen herten van
vanden en op onsen here / dehe en Tamuch hoefte vers ende dien
iken en dat was dehe diehe voor dien die dat hius van ghewen
te biken wirt. en dat betoende ons here van horne den ghe van
ghele en dat is en wirt hem ghele bericht. en wane hem dat is
ghele bericht en wirt / aede hi sijn wille met sijn ondpande
alsoe alsoe sine verworden wirt. In seende van desen betoende te
ghele met ons ghemene poort ghele en gheghen met die ons
here. Zeyen hondach die en sijn des wien dighes voor
ons verworden licht melle.

HOOFDSTUK XLVII.

De heerlijkheid Altena.

Dat de naam dezer heerlijkheid, zooals sommigen beweren, afkomstig zou zijn van dien van het graafschap Altena in Westfalen, hetwelk in de eerste helft der 13^e eeuw met het graafschap Mark vereenigd werd, is, zooals VAN SPAEN ¹⁾ aantoot, eene dwaling. De Kleefsche graaf, die veel later (in 1380) ook graaf van Mark werd, had in de 13^e eeuw niets met die graafschappen te maken, de naamsovereenkomst is toevallig. Er zijn verscheidene andere Altena's in ons land zooals te Delft, bij Nijkerk, bij Valburg, bij Deventer en bij Maarsbergen. De naam beteekent waarschijnlijk hetzelfde als Houten, Holten enz., en was oorspronkelijk Haltna.

In eene opgave ²⁾ uit de 16^e eeuw vinden wij als ambachten in Altena opgenoemd:

Den Banne ende die twee kersspel van Andel.

Ghiesen.

Ryswyck.

Die stede ende den banne van Woudrichem.

Sleewyck.

Die Werken.

Almkereck.

Emmechoven.

Weerthuysen.

Wtwyck.

Babilonienbroeck. Met dit laatste is hetgeen thans Hil heet, bedoeld: het dorp Babiloniënbroeck behoorde tot de heerlijkheid Heusden.

Bovendien behoorden nog tot Altena het Monnikenland ³⁾, hetwelk tot Gelderland, en Loevestein, dat tot Holland gerekend werd.

De grens tusschen de thans tot ééne gemeente vereenigde ambachten Sleeuwijk en de Werken kan nagegaan worden uit de polders van dien naam. Dat dit de juiste grens was, wordt bevestigd door de grootte binnendijks, dus landwaarts van den in

¹⁾ Inleiding tot de historie van Gelderland, 3e deel, blz. 133.

²⁾ Tafelen van de leenen van Althema no. 1 ofte het boeck met de gespen.

³⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 3^e deel, blz. 391.

Altena 1899

1461 gemaakten dijk van het Oude Land van Altena, die in eene „Besongie van PIETER DE BRUEL, raedt ende meester van den „requesten ordinaris ende advocaet-fiscael der K. Mt.” van Mei 1542 ¹⁾ wordt opgegeven:

Van de Werken 234 morgen.

„ Sleeuwijk 400 „

De meening, dat een heer GOEVELYN VAN RIJSWIJK in Altena een der ridders van FLORIS IV was ²⁾, is onjuist. De heeren van Rijswijk, edelen van de Hollandsche graven, waren dit van Rijswijk bij den Haag.

In Altena waren voor den St. Elisabethsvloed vele ambachten van geringen omvang. Men vindt 22 Juli 1327 ³⁾ behalve eenige der bovengenoemde vermeld: Muylwyck, Zandwyck, Huppen (dat is Uppel), Uithoven en de Nederscouwe. De beide laatste heb ik elders niet gevonden. De ambachten Zandwijk, Uppel, Honswijk en den Doorn, allen thans onder Almkerk, vinden wij op de kaart van TIRION ⁴⁾, terwijl daar Woudrichem is verdeeld in den Ouden en den Nieuwen Ban. Muilwijk en een ambacht, ook in Altena gelegen, Klootwijk geheeten, waren beide heerlijkheden van DANIEL VAN DE MERWEDE ⁵⁾.

In de 14^e eeuw zijn deze kleine ambachten bij de grootere gevoegd, althans wij vinden in een stuk van 26 Mei 1403 ⁶⁾ vermeld, dat Muilwijk onder Almkerk, in een van 24 Febr. 1418 ⁷⁾, dat Klootwijk onder Uppel en in een van 10 April 1439 ⁸⁾, dat Honswijk onder Rijswijk behoorde. Het genoemde Honswijk was zijn oorsprong verschuldigd aan een Premonstratenser klooster, dat in de 12e eeuw gesticht werd ⁹⁾.

De dorpen Emmikhoven en Waardhuizen vormden evenals later, tot hunne vereeniging met Almkerk in 1879, te zamen één ambacht ¹⁰⁾. Emmikhoven, dat thans geen dorp meer is, had in de middeleeuwen eene kerk ¹¹⁾. Hetzelfde was, gelijk beneden zal blijken, met de Werken het geval.

¹⁾ Fol. 19.

²⁾ Tegenwoordige staat van Holland, 4e deel, blz. 310.

³⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 2e deel, blz. 432.

⁴⁾ Tegenwoordige staat van Holland, 4^e deel, tegenover blz. 315.

⁵⁾ SMITS en SCHOTEL, Beschrijving van Dordrecht, 1^e deel, blz. 125.

⁶⁾ Register II AELBRECHT, fol. 26.

⁷⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 4^e deel, blz. 462.

⁸⁾ Register PHILIPPUS A, fol. 118 verso.

⁹⁾ MOLL, Kerkgeschiedenis, 2^e deel, 2^e stuk, blz. 33.

¹⁰⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 3^e deel, blz. 95.

¹¹⁾ MULLER, Regesta Hannonensia, blz. 130.

kerke en daardoor op
evenwel de Alm, in
Altena loosde, bij Eems-
uit op de Alm, zooals
ond (31 Oct.) 1388 ¹⁾,
korven en kubben, die
or de uitwatering werd

t land van Altena aan
rnde Biesbosch open,
dat verspreidde.
n en Werkendam niet

svloed van eene plaats
de kerk van Almkerk
afkomstig zijn.

langs Werkendam en
aangelegd. De meer
and van Altena werd
tot omstreeks halver-
de eerstgenoemde dijk
dijk, die was blijven
en eersten aan bij de

Domfabriek de vol-
behoorende tot het

dijk, dat deze kapel
len deze kapel voor
Hoofdstuk II gezien

Vytwyc.
Werthusen.
Emmichoven.
Almkere.
Werken.
Slewyc.

In 1423 geeft Sleeuwijk geen bijdrage meer, van 1450 tot en met 1467 vindt men achter dien naam: „submersa”, op 1468 daarentegen: „submersa est, nunc recuperata”. Daarentegen geven de kerken van Waardhuizen, Emmikhoven en de Werken, die in 1423 allen eene bijdrage opbrengen, in 1440 en volgende jaren niet meer. Waarschijnlijk is dit een gevolg van vermindering der bevolking. Later vindt men te Waardhuizen wel, te Emmikhoven en te de Werken geen kerk meer.

De kapel onder Woudrichem gaf na 1421 nimmer meer eenige opbrengst.

HOOFDSTUK XLVIII.

De heeren van Altena.

Niet geheel onwaarschijnlijk is het, dat de heeren van Altena afkomstig zijn uit het huis Salm, daar zij hetzelfde wapen, twee zalmen met den rug tegen elkander, voerden. Echter kan de oorsprong van dit wapen ook zijn, dat hunne inkomsten voor een groot deel uit zalmvisserij voortkwamen.

De eerste bekende heer van Altena, DIRK I, komt voor van 1143 ¹⁾ tot 1168. Van 1196 tot 21 Aug. 1200 komt BOUDEWIJN voor, wellicht is GOSWIN, die in 1178 genoemd wordt ²⁾, dezelfde. Van 3 Nov. 1200 tot 26 Juni 1241 vindt men DIRK II vermeld als heer van Altena. De GERARD VAN ALTENA, die in 1227 ³⁾ bij Koevorden sneuvelde, zal zijn broeder geweest zijn. Wij vinden DIRK II in 1235 als oom van WILLEM VAN HOORNE. Deze

¹⁾ VAN DEN BERGH, Oorkondenboek, 1^e deel, blz. 80. Ook de verdere niet aangehaalde in idem.

²⁾ SLOET, Oorkondenboek, blz. 342.

³⁾ MATTHAEUS, Analecta, 5^e deel, blz. 339.

WILLEM (II) was 7 Mei 1230 ¹⁾ mederegent van Altena, althans hij en DIRK II zeggen daar, dat het hun gezamenlijk behoort. In Juni 1242 erfde WILLEM die heerlijkheid. Zijn vader WILLEM I was met eene zuster van DIRK II gehuwd. WILLEM II erfde van zijn vader ook de heerlijkheid Hoorne (eigenlijk Horn), waartoe de stad Weert behoorde, en die een smaldeel was van het graafschap Loon; de heeren van Hoorne waren uit het geslacht van Loon afkomstig.

WILLEM II komt van 1242 tot Oct. 1264 steeds alleen als heer van Altena voor. Zijn vader WILLEM I was nog in leven in 1244, daar hij op 31 Aug. van dat jaar ²⁾ voorkomt met zijn broeder ENGELBERT, en men treft elders herhaaldelijk ENGELBERT aan als broeder van WILLEM I, niet van WILLEM II. WILLEM II was gehuwd met HELWIDE, erfdochter van Wickerode in Gulik en Kranendonk en Eindhoven in Brabant.

Op 22 April 1265 was WILLEM II overleden. Hij werd opgevolgd: in Hoorne door zijn oudsten zoon WILLEM III, in Altena door zijn tweeden zoon DIRK III, in Wickerode, Kranendonk en Eindhoven door zijn derden zoon GERARD. DIRK III overleed tusschen 1 Aug. en 7 Nov. 1272, op laatstgenoemde dag was WILLEM III heer van Hoorne en Altena. Hij was gehuwd met SOPHIA VAN HEUSDEN, en was nog heer 4 April 1300, doch was overleden 28 Juni 1301; toen werd zijn tweede zoon GERARD I met een deel zijner goederen verlijd. De oudste zoon, WILLEM IV, volgde hem in Altena op, doch overleed voor 7 April 1306, en wel zonder rechten leenvolger na te laten ³⁾; GERARD I volgde WILLEM IV in Altena op. In de stukken noemt hij zich heer van Hoorne, Altena, Perweys en Herlaar. De beide laatste heerlijkheden lagen in Brabant.

Broeders van WILLEM IV en GERARD I waren ENGELBERT en DIRK, beiden geestelijken, die wij aantreffen den eerste als proost van St. Martinus te Utrecht van 1302 tot 1304 ⁴⁾, den tweede als zoodanig van 1304 tot 1311 ⁵⁾ en als proost van St. Salvator aldaar van 1293 tot 1311 ⁶⁾.

GERARD I zette 13 Maart 1330 ⁷⁾ zijn oudsten zoon WILLEM V

¹⁾ VAN DEN BERGH, Oorkondenboek, 1^e deel, blz. 182.

²⁾ SLOET, Oorkondenboek, blz. 656.

³⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 2^e deel, blz. 53.

⁴⁾ HOVNCX VAN PAPENDRECHT, Analecta, 3^e deel, 1^e stuk, blz. 148.

⁵⁾ Idem, idem, blz. 149.

⁶⁾ Idem, idem, blz. 190.

⁷⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 2^e deel, blz. 185.

in zijne Hollandsehe leenen. Intusschen komt WILLEM V reeds 2 Febr. 1323 ¹⁾ en verder voor 1330 herhaaldelijk als heer van Altena voor. Op 18 Febr. 1331 was GERARD I overleden ²⁾. Hij was in eerste huwelijk met JOHANNA VAN LEUVEN, dochter van HENDRIK, heer van Gaasbeek, die in 1319 stierf, in tweede huwelijk met IRMENGARD, dochter van DIRK VII, graaf van Kleef, gehuwd.

WILLEM V is in Hoofdstuk XLII reeds vermeld. Bij MULLER vinden wij zijne huwelijksvoorwaarden tweemaal vermeld, op 4 of 6 Mei 1305 en op 21 Dec. 1315 ³⁾. De eerste datum is foutief. Hij werd in 1339, na het overlijden van BEATRIX, dochter van zijn oom JAN VAN LEUVEN, en vrouwe van Gausbeek, heer van laatstgenoemde heerlijkheid.

Zijn zoon uit het eerste huwelijk, GERARD II, volgde hem in 1343 op, doch sneuvelde bij Staveren 26 Sept. 1345, en liet Hoorne en Altena na aan zijn oudsten halven broeder WILLEM VI, die het laatst voorkomt St. Lambrechtsdag (17 Sept.) 1356 ⁴⁾, terwijl 19 Sept. 1358 ⁵⁾ en later zijn broeder DIRK IV optreedt, die als zoodanig het laatst voorkomt des anderen dages na St. Agnieten dag 1366 (22 Jan. 1367) ⁶⁾. Laatstgenoemde gaf zijne heerlijkheden voor St. Jan Baptist te Midzomer (24 Juni) 1369 ⁷⁾ over aan WILLEM VII, zoon van WILLEM VI. Deze noemt zich op „des „heilichs cruus dach in der meye” (3 Mei) 1386 ⁸⁾ en later behalve heer van Hoorne en Altena nog heer van Curtessem. Ook reeds 30 Oct. 1385 ⁹⁾ zal hij dien titel gevoerd hebben; VAN OUDENHOVEN kon den naam niet ontcijferen.

WILLEM VII had een broeder, DIRK, die geestelijke werd. Hij was van 1376 tot zijn dood in 1402 bisschop van Osnabrück.

WILLEM VII sneuvelde 25 Oct. 1415 bij Azincourt. Hij heeft Altena niet tot aan zijn dood bezeten, want op Palmzondag 1387 (22 Maart 1388) ¹⁰⁾ was WILLEM VAN OOSTERVANT daarvan heer.

Volgens een charter, gedagteekend van „des donredages na sinte „pieter ende pouwels dach” (5 Juli) 1387 ¹¹⁾ zou laatstgenoemde

¹⁾ MULLER, Regesta Hannonensia, blz. 112.

²⁾ Idem, blz. 194.

³⁾ Idem, blz. 13 en 61.

⁴⁾ Register Oostervant, 1^e gedeelte, fol. 7.

⁵⁾ Register III AELBRECHT, fol. 21.

⁶⁾ Register Oostervant, 2^e gedeelte, fol. 11 verso.

⁷⁾ Idem, idem, blz. 24.

⁸⁾ Register III AELBRECHT, fol. 273.

⁹⁾ VAN OUDENHOVEN, Beschrijving van Heusden, blz. 226.

¹⁰⁾ Register III AELBRECHT, fol. 273 verso.

¹¹⁾ Idem, fol. 255.

het toen reeds geweest zijn, dit stemt evenwel niet overeen met een ander van Zaterdag na „onser vrouwen dach assumptio” (17 Aug.) 1387 ¹⁾, volgens hetwelk WILLEM VII toen nog heer van Altena was. Denklijk is het eerste stuk van een jaar te vroeg gedateerd.

Eenigen tijd na den moord op ALEID VAN POELGEEST vluchtte OOSTERVANT op het slot Altena nabij Almkerk, hetwelk in 1393 door zijn vader, hertog ALBRECHT, belegerd werd. Na ALBRECHT's dood 13 Dec. 1404 werd Altena bij Holland ingelijfd. Echter keerde 3 Aug. 1417 ²⁾ de heerschappij over Altena weder aan den zoon van den vroegeren heer, WILLEM VIII VAN HOORNE, terug. De reden, waarom JAKOBA de heerlijkheid, die zoo lang met de grafelijkheid vereenigd geweest was, teruggaf, zal wel zijn geweest, dat het noodig was, bij haar huwelijk met JAN IV VAN BRABANT de Brabantsche edelen gunstig voor haar te stemmen.

Bij de uitgifte van 1417 was Loevestein niet in de heerlijkheid begrepen, het bleef deel van de grafelijkheid uitmaken, en FILIPS VAN BOURGONDIE beloofde 11 Nov. 1425 ³⁾, dat Loevestein niet zou vervreemd of van Zuid-Holland gescheiden worden.

Omtrent de oudste geschiedenis van het slot Loevestein vinden wij eenige mededeelingen in de Geldersche Volksalmanakken over 1869—1874 ⁴⁾.

Met hetgeen daarin door Mr. F. N. M. EYCK VAN ZUILICHEM gezegd wordt, kan ik mij geheel, met wat de heer J. C. W. QUACK beweert, kan ik mij in geen deele vereenigen. In het bijzonder het beweren van laatstgenoemden, dat de Waal vroeger bezuiden Loevestein om geloopt zou hebben, is bij zulk een machtigen stroom eene onmogelijkheid, ook wegens de zonderlinge bochten, waarin die rivier zich dan zou hebben moeten wringen. Ook hetgeen hij zegt omtrent het niet bestaan in de middelcenten van den Maastak langs Woudrichem is boven reeds wederlegd.

Hoewel aan de kaartjes, door VAN DAM VAN BRAKEL achter zijn werkje ⁵⁾ gevoegd en waarop eenige oude toestanden geteekend zijn, weinig waarde te hechten is, is toch zijne voorstelling over het algemeen juist. Het denkbeeld der benoeming van Loevestein

naar de vrouw van GERARD VAN ALTENA, JOHANNA VAN LEUVEN ¹⁾, is ongedwongen en overeenkomstig dergelijke benoemingen: eene sloot in de nabijheid, die Loevestein van het Monnikenland afscheidde, was naar hare moeder, ELISABETH VAN BEVEREN, genoemd.

Dat Monnikenland oorspronkelijk tot Altena behoorde, moet betwijfeld worden; het zal aan een klooster behoord hebben, en geruild zijn tegen eene andere bezitting. In 1402 ²⁾ werd LUDOLF, heer van Steinfurt, en in 1405 ³⁾ WILLEM VII VAN HOORNE, toen geen heer van Altena, er door den hertog Van Gelder mede beleend. In 1357 ⁴⁾ had het reeds aan den heer van Altena behoord.

WILLEM VIII overleed in 1433, zijn opvolger was JAKOB I, die 28 Sept. 1453 ⁵⁾ voorkomt als graaf van Hoorne, heer van Altena, Montigny en Curtessein. Hoorne was in 1450 een graafschap geworden. JAKOB I stierf in 1488, maar droeg reeds 25 Oct. 1469 ⁶⁾ Altena aan zijn zoon JAKOB II over en begaf zich in den geestelijken stand.

Altena kwam in 1590 aan de Staten van Holland.

¹⁾ Register Oostervant, 2^e gedeelte, fol. 40.

²⁾ VAN MIERIS, Charterboek, 4^e deel, blz. 414.

³⁾ VAN DE WALL, Handvesten van Dordrecht, blz. 498.

⁴⁾ Jaargangen 1869, blz. 1, 1870, blz. 1, 1871, blz. 151, 1872, blzz. 144 en 163, en 1874, blzz. 142 en 147.

⁵⁾ De oorsprong van Loevestein en Monnikenland.